

Nr 427.

Av herr **Andersson** i Dunker m. fl., *angående anordnande av obligatorisk undervisning för landsbygdens ungdom vid lantmannaskolor, lantbruksskolor, lant-hushållsskolor och folkhögskolor.*

Flykten från landsbygden är en företeelse, som vi alla känna till. Mången tycker kanske inte, att det är så farligt, det är bara en naturlig utveckling. Ungdomen söker sig in till städer och samhällen. Där bjudas bättre avlöningar, flera tillfällen till nöjen och större möjligheter att skaffa sig ökade kunskaper och utbildning. Industrien och andra näringar och företag i tätorterna ropa efter mera arbetskraft, husmödrarna efter hjälp i hemmen. Det är ju bara bra att landsbygden utgör en reservoar, från vilken man kan hämta nya tillskott, nya armar och nytt blod. Nackdelarna av denna överflyttning, denna utarmning, denna avtappning av de unga friska krafter, som även landsbygden och jordbruket måste ha, om det alltjämt skall kunna fullgöra sina många stora, viktiga och oumbärliga uppgifter i vårt folkhushåll och för tryggandet av vår försörjning i kritiska tider, dem tänker man inte på eller skjuter åt sidan som obefintliga eller överdrivna. Men den som verkligen *vill* se vad som sker, *vill* se och tänka över konsekvenserna av denna flykt från landsbygden, den måste med bävan se mot framtiden. Här lämnas gårdar och byar och bygder inte öde ännu kanske, men öde och tomma på ungdom, på pojkar och flickor, som skulle hugga i med arbetet, när de gamla sluta och inte orka längre. Det blir och är redan på många håll bara gamlingar kvar i gårdarna. Enligt statistiska beräkningar kommer antalet män och kvinnor i åldrarna 20—35 år, som tillhöra yrkesgruppen jordbruk med binäringar, från att ha varit 419 000 år 1940 att nedgå till 256 000 år 1960, om den nuvarande utvecklingen får ohejdad fortsätta. Det är skrämmande siffror. Redan nu är bristen på armar för det nödvändigaste jordbruksarbetet på många håll oerhörd och möjligheten att få kvinnlig hjälp i jordbrukarhemmen så gott som obefintlig. För var och en som försöker bilda sig en uppfattning om hur förhållandena skola te sig för jordbruket, om låt oss säga tjugo år, därest flykten från jordbruket och landsbygden fortsätter som nu, måste framtiden te sig ytterligt mörk. Vårt jordbruks möjligheter att uppehålla sin produktionsförmåga är en fråga inte bara för jordbrukarna utan för hela vårt folk. Så visst som vårt lands förmåga att försvara sin frihet och självständighet inte är beroende endast av våra militära försvarsanstalter utan i minst lika hög grad av vår förmåga att inom egna gränser skaffa tillräckligt med livsmedel, är också bevarandet av jordbrukets produktionsförmåga och livskraft en hela folkets fråga av första ordningen.

Men vad skall då göras och vad är orsaken till jordbrukets avfolkning, till flykten från landsbygden? Den s. k. tråkigheten på landsbygden, vilken ofta anföres som anledning till att ungdomen flyttar bort, har säkert numera ringa betydelse, ty den finnes knappast längre. Det utvecklade föreningslivet bland landsbygdens ungdom har skapat möjligheter till fritidssysselsättning och förströelse, som för övrigt i de flesta fall äro oändligt mycket värdefullare än vad städer och samhällen kunna bjuda ungdomen. Vad som på detta område ännu behöver göras, är i första hand att på ett effektivare sätt än vad hittills skett hjälpa ungdomen att få bättre och trivsammare samlingslokaler. De viktigaste orsakerna till ungdomens flykt från landsbygden äro *de sämre ekonomiska möjligheterna* i jämförelse med vad städernas befolkning har och *den sämre skolundervisning*, som landsbygdens barn och ungdom erhålla.

De ekonomiska frågorna skola här icke upptagas till skärskådande utan endast frågan om undervisningen. Hur är det härvidlag? Jo, omkring 85 % av de landsbygdens barn, som stanna kvar på landet, få ingen annan undervisning än folkskolan. Och med denna få de reda sig livet ut. I de allra flesta fall står denna folkskoleundervisning långt efter den undervisning, som folkskolan bjuder de barn, vilka växa upp inom städer och samhällen. Där har man våra bästa skolformer, goda och väl utrustade lokaler och skickliga lärare. Där har man så gott som överallt redan genomfört ett effektivt sjunde skolår och planerar redan ett åttonde. Men hur är det på landsbygden? I de allra flesta fall har man sämre skolformer, ofta de allra sämsta med fyra till sex klasser för en och samma lärare, ofta dåliga och illa utrustade skollokaler. Vad lärarkrafterna beträffar har landsbygden en stor, duktig och arbetsam och uppoffrande lärarkår, som under primitiva och svåra förhållanden gör ett mycket värdefullt arbete. Men ingen skall förvåna sig över om den, som har möjlighet att få anställning i staden eller samhället med dess för läraren så mycket bättre förhållanden i alla avseenden, söker sig dit. Den underliga dyrortsgraderingen av lönerna gör här en verklig orätt mot landsbygdens lärarkår. Här borde förhållandet vara omvänt, så att de som arbeta under de förhållanden, som oftast råda på landsbygden, finge den högre lönen.

Allt detta samverkar till att den folkskoleundervisning, som landsbygdens barn i de flesta fall får nöja sig med, står långt efter städernas folkskoleundervisning. När ingenting annat står till buds, är det sannerligen inte underligt att en mängd ungdomar, som känna bristerna i sina kunskaper och som veta med sig att ökade kunskaper och en bättre utbildning äro en av de viktigaste förutsättningarna för framgång i livet, vända landsbygden ryggen och söka sig in till städerna, där möjligheterna härvidlag äro så oändligt mycket större. Och det sorgliga är att det är just de, som ha den bästa ambitionen, de som vilja komma fram i livet, som i första hand lämna jordbruket och landsbygden. Vill man bromsa upp den väldiga strömmen av ungdom, som nu årligen lämnar landsbygden, är det säkerligen en grundförutsättning att skapa ökade

möjligheter till skolutbildning för denna ungdom. Det är också ett rättvisekrav, som landsbygdens folk har att med styrka resa gent emot statsmakterna.

En verkligt stor och genomgripande förbättring av landsbygdens skolundervisning måste genomföras. *Enligt vår mening borde detta ske genom att alla de pojkar och flickor, som stanna kvar på landsbygden, kostnadsfritt bereddles tillfälle att genomgå minst en fem månaders kurs vid folkhögskola, lantmanna-, lantbruks- eller lanthushållsskola.* Denna undervisning borde vara obligatorisk men beträffande skolformen valfri, och tiden för undervisningen förläggas till åldern 17—20 år. De ungdomar, som efter folkskolan fortsätta i kommunal mellanskola, läroverk eller liknande läroanstalt, skulle ha rätt men ej skyldighet att genomgå sådan kurs, som här föreslagits.

Med säkerhet skulle ett genomförande av en sådan obligatorisk undervisning för all landsbygdens ungdom kraftigt medverka till att ungdomen stannade kvar vid jordbruket och på landsbygden. Vad det skulle betyda för jordbruket och landsbygdens utveckling överhuvud och jordbrukarnas möjligheter att mera allmänt tillgodogöra sig och utnyttja vetenskapliga rön och nyare organisationsformer på jordbrukets område, kan man nu endast ana. Man torde kunna förutsätta, att de pojkar, som tänkte sig sin framtid vid jordbruket som egna jordbrukare eller arbetare, komma att söka sig till någon jordbrukets yrkesskola och flickorna till en lanthushållsskola, under det att de som tänkte söka sig sin utkomst inom något annat yrke, sökte sig till folkhögskolorna. För övrigt skulle det säkert bara vara till nytta, om också en hel del av dessa finge den nära kontakt med jordbrukets problem, som en kurs vid en lantmanna- eller lantbruksskola skulle skänka, även om de inte komme att ägna sig åt jordbruket som yrke.

Naturligtvis komme genomförandet av en sådan obligatorisk undervisning för all landsbygdens ungdom att framtvinga en högst betydande utökning av antalet läroanstalter av det slag det här rör sig om och därmed förenade stora kostnader både för anläggning och drift, men det är en åtgärd, som i någon mån skulle minska den väldiga orättvisa, som nu råder i fråga om undervisnings- och utbildningsmöjligheter mellan landsbygdens barn och ungdom å ena sidan och städernas och samhällenas ungdom å andra sidan. I någon mån skulle det även bli en ersättning för de kostnader landsbygden får bära för uppfostran och utbildning av all den ungdom, som ändå alltjämt komme att lämna landsbygden och träda in i arbetslivet inom städernas industrier. Den här föreslagna undervisningen skulle också med säkerhet få en utomordentligt stor betydelse för jordbruksnäringen och dess befolkning i sin helhet och därmed bli till ett ovärderligt gagn för hela vårt land.

En sådan betydande utökning av den här ifrågavarande undervisningen skulle givetvis komma att kräva en högst avsevärd ökning av antalet lärarkrafter vid dessa skolor. Utbildning av ett ökat antal agronomer blir ofrånkomlig, men det torde finnas möjligheter att taga i anspråk även andra lärarkrafter. Säkert finnes det bland folkskollärarna åtskilliga, som skulle kunna

vara lämpliga att handhava undervisningen vid dessa skolor i en hel del ämnen, som ej kräva direkt yrkeskunskap.

Den undervisning, som nu bedrivs vid våra läroanstalter av här ifrågasvarande slag, är frivillig och utnyttjas för närvarande i all den utsträckning, som tillgängliga utrymmen medgiva. Kurserna äro på många håll fulltecknade långt i förväg. Som exempel kan nämnas, att vid Benninge lanthushållsskola i Södermanland voro hösten 1944 så många anmälda, att inte bara den kursen blev fulltecknad utan också den kurs, som skall börja hösten 1945. Någon måste till och med stå över ända till den kurs, som skall börja hösten 1946. Liknande förhållanden finnas säkerligen också på andra håll. Och det är bara glädjande att intresset för dessa ungdomsskolor ökat så avsevärt som skett under de senaste åren. Men det är ytterst beklagligt, att en mängd elever måste avvisas på grund av platsbrist, vilket nu ofta är fallet. Med den höjning av stipendierna för obemedlade och mindre bemedlade elever vid sådana skolor, som i årets statsverksproposition glädjande nog föreslås, kommer platsbristen att bli ännu värre. Det är därför enligt vår mening ofrånkomligt, att statsmakterna med det snaraste kraftigt medverka till utökning av antalet läroanstalter av detta slag, och detta även så länge undervisningen är frivillig. Visserligen finnes möjligheten att dubblera kurserna, så att en kurs börjar exempelvis i slutet av juli och slutar till jul och en kurs börjar på nyåret och slutar till midsommar; detta är dock inte idealiskt men torde kunna provisoriskt avhjälpa en del av platsbristen.

Beträffande antalet befintliga skolor av här ifrågasvarande slag, besöksfrekvensen och från vilka kategorier av jordbruksbefolkningen eleverna komma m. m. tillåta vi oss hänvisa till motionen i första kammaren nr 149 vid föregående års riksdag av professor Wahlund m. fl.

Det förhållandet att undervisningen vid dessa skolor är frivillig, medför att de, som kanske allra bäst skulle behöva genomgå sådana kurser, icke komma till skolorna. Det är bristande företagsamhet, det är ekonomiska skäl, det är också i många fall föräldrarnas egoism som lägger hinder i vägen. Far och mor vilja inte vara av med pojken eller flickan under den tid, som en sådan kurs tar i anspråk, kanske måste en ersättare anskaffas och det möter svårighet att få en sådan, och då får pojken eller flickan stanna hemma. Och visst är det väl ibland svårigheter och givetvis skulle det i många fall uppkomma sådana vid en obligatorisk undervisning som här föreslås, men med god vilja går det, vilket inte minst beredskapen har visat.

Den utredning rörande den lägre lantbruksundervisningens ordnande, som senast verkställdes, tog uppenbarligen sikte främst på undervisningens organisation. Någon undersökning rörande behovet, kostnaderna och sättet för en obligatorisk undervisning vid lantmänna-, lantbruks-, lanthushålls- och folkhögskolor för landsbygdens ungdom torde ej förut ha förekommit.

Under hänvisning till ovanstående hemställa undertecknade,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en skyndsamt utredning angående behovet, kostnaderna och sättet

för anordnande av obligatorisk undervisning för landsbygdens ungdom vid lantmannaskolor, lantbruksskolor, lanthushållsskolor och folkhögskolor.

Stockholm den 23 januari 1945.

<i>Harald Andersson</i> i Dunker.	<i>Anders Pettersson</i> i Dahl.	<i>Arvid Jonsson</i> i Skedsbygd.
<i>Sven J. Vigelsbo.</i>	<i>Lars E. Andersson,</i> Hedensbyn.	<i>K. A. Ryberg.</i>
<i>I. Pettersson</i> i Rosta.	<i>Gustaf Svensson</i> i Vä.	<i>J. Onsjö.</i>
<i>Aron Gustafsson,</i> Lekåsa.	<i>Hj. R. Nilson</i> i Spånstad.	<i>Emil Gustafson.</i>

Nr 428.

Av herr **Onsjö m. fl.**, *angående viss ändring av gällande bestämmelser rörande försäljning av jordbruksfastigheter, som tillfallit allmänna arvsfonden.*

(Lika lydande med motion i Första kammaren nr 274.)

Stockholm den 23 januari 1945.

<i>Anders Pettersson,</i> Dahl.	<i>Gustaf Svensson</i> i Vä.	<i>J. Onsjö.</i>
		<i>Aron Gustafsson,</i> Lekåsa.
